

بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سود حسابداری با تأکید بر کیفیت حسابداری در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

وحید حاتمیان

کارشناسی ارشد حسابداری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران، (نویسنده مسئول)
vahid.hp2017@gmail.com

مریم بابازاده

کارشناسی ارشد حسابداری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران
maryamm70b@gmail.com

نوید خاتم‌نژاد

کارشناسی ارشد حسابداری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران
navid.org20@gmail.com

چکیده

در این مطالعه به بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سود با تأکید بر کیفیت حسابداری در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. بر این اساس تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سود با تأکید بر کیفیت حسابداری در طی دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ در ۱۱۴ شرکت نمونه پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفت و برای تجزیه تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار *Eviews* و با استفاده از رگرسیون چند متغیره با داده‌های پانلی از روش اثرات ثابت استفاده شد. نتایج تحقیق حاکی از این است که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سود تأثیر مستقیم دارد و همچنین کیفیت حسابداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ضریب واکنش سود حسابداری تأثیر مستقیم دارد به نحوی که شدت رابطه را افزایش می‌دهد.

واژگان کلیدی: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، ضریب واکنش سود، کیفیت حسابداری.

مقدمه

وقایع ناگوار و بحران‌های به وجود آمده در بورس‌های جهان و به‌ویژه سپتامبر سیاه ۱۹۹۷ و سپس حادثه یازدهم سپتامبر ۲۰۰۰، افشای ماجرای ورلدکام، انرون، زیراکس و سپس پارامالات در سطح جهان و سقوط شاخص‌های بورس تهران در سال ۱۳۸۳ باعث گردید تا مقوله کیفیت حسابداری و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیش‌ازپیش مورد توجه قرار گیرد (هاتن و همکاران^۱، ۲۰۰۹).

از سال ۱۹۶۸ پژوهشگران حسابداری درباره واکنش بازار اوراق بهادار به سود خالص تحقیقات زیادی انجام دادند. ولی بعد از تحقیق بال و براون توجه‌ها معطوف به ضریب واکنش سود خالص شد و به دنبال آن این سؤال مطرح شد که آیا با مفروض و مشخص بودن سود خالص غیرمنتظره، واکنش بازار اوراق بهادار در مورد بعضی شرکت‌ها نسبت به بعضی دیگر شدیدتر است (خوش‌طینت، ۱۳۸۵).

¹ Hutton et al

بیان مسئله

هدف اصلی حسابداری ارائه اطلاعات مفید برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی جهت تصمیم‌گیری‌های مالی می‌باشد، در واقع یکی از اطلاعات موردنیاز برای فرایند تصمیم‌گیری‌های اقتصادی، اطلاعات مالی می‌باشد که وظیفه تهیه آن بر عهده سیستم حسابداری است، اطلاعاتی که در صورت‌های مالی ارائه می‌شود در صورتی مفید خواهد بود که از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی برخوردار باشد. یکی از این ویژگی‌های کیفی، مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی می‌باشد. فراهم آوردن شرایط لازم برای مقایسه اطلاعات مالی دوره‌های مختلف یک واحد تجاری، استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی را قادر می‌سازد که با مطالعه روندها، نقاط ضعف و قوت یک واحد تجاری را ارزیابی کنند (پورعبدالله و همکاران، ۱۳۹۲).

از طرفی دیگر، یکی از اقسام حسابداری که در گزارش‌های مالی تهیه و ارائه می‌شود، سود خالص است که کاربردهای متفاوتی دارد. معمولاً سود به‌عنوان عاملی برای تدوین سیاست‌های تقسیم سود و راهنمایی برای سرمایه‌گذاران و بالاخره عاملی برای پیش‌بینی به شمار می‌آید. حال بررسی محتوای اطلاعات سود حسابداری، از دیرباز مورد توجه محققان بوده است. بر طبق شکل نیمه قوی فرضیه کارایی بازار، قیمت اوراق بهادار، بازتاب کامل تمام اطلاعات عمومی شده است. بنابراین انتظار می‌رود که به دنبال اعلان سود شرکت، بازار به آن واکنش نشان دهد، اما تنها به میزان جزء غیرمنتظره اخبار، تغییرات غیرمنتظره سود، واکنش بازار را دربر خواهد داشت. میزان تغییرات قیمت سهام، به سبب تغییر غیرمنتظره سود، به‌وسیله ضریب واکنش سود نشان داده می‌شود. ضریب واکنش سود، اثر سود غیرمنتظره بر بازار سهام است. ضریب واکنش سود، موجب درک بهتر محتوای اطلاعاتی سود و نقش اطلاعات حسابداری در ساختار اطلاعاتی بازار می‌شود (زکریا و همکاران^۲، ۲۰۱۳).

باید اشاره کرد، یکی متداول‌ترین تعریف‌ها درباره کیفیت حسابرسی تعریف دی‌آنجلو^۳ (۱۹۸۱) است. او کیفیت حسابرسی را این‌گونه تعریف کرده است: ارزیابی (استنباط) بازار از احتمال این که حسابرس (۱) موارد تحریف بااهمیت در صورت‌های مالی یا سیستم حسابداری صاحب‌کار را کشف کند، و (۲) تحریف بااهمیت کشف‌شده را گزارش دهد. احتمال اینکه حسابرس موارد تحریفات بااهمیت را کشف کند به شایستگی حسابرس، و احتمال اینکه حسابرس موارد تحریفات بااهمیت کشف‌شده را گزارش کند، به استقلال حسابرس بستگی دارد. تعریف دی‌آنجلو از کیفیت واقعی مبتنی بر برداشت استفاده‌کنندگان یا به‌اصطلاح استنباط بازار از کیفیت حسابرسی است. استفاده از این تعریف در بیان کیفیت واقعی با این فرض اساسی صورت می‌گیرد که برداشت از کیفیت حسابرسی، منعکس‌کننده کیفیت واقعی حسابرسی است. در واقع نکته مهمی که این تعریف در برمی‌گیرد، این است که درزمینه‌ی احتمالات ارزیابی‌شده بازار جای می‌گیرد (پیری و همکاران، ۱۳۹۱).

حال با بیان مطالب فوق در این تحقیق به دنبال پاسخ به این سؤال می‌باشیم که آیا قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سود با تأکید بر کیفیت حسابرسی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد؟ در همین راستا نیز فرضیه تحقیق حاضر بیان‌شده و مورد آزمون قرار خواهد گرفت.

² Zakaria

³ Di Angelo

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

در استانداردهای حسابداری ایران همانند پروژه مشترک چارچوب نظری هیئت استانداردهای حسابداری مالی و هیئت استانداردهای حسابداری بین‌المللی بر قابلیت مقایسه به‌عنوان یک ویژگی اصلی ارائه اطلاعات مالی سودمند، تأکید شده است (وکیلی فرد و همکاران، ۱۳۹۴).

همچنین با گسترش روزافزون واحدهای اقتصادی، توسعه فناوری ارتباطات و وجود تضاد منافع، نیازهای نظارتی را ضروری ساخته است. مسئله جهانی شدن اقتصاد و انقلاب اطلاعات، کنترل را حتی از دست دولت‌ها خارج کرده است. این شرایط موجب شده است حرفه حسابرسی به تدریج تلاش کند تا از قافله عقب نماند و همگام با تغییرات فناوری در راستای نیازهای جامعه حرکت کند. در این محیط، استفاده‌کنندگان برای تصمیم‌گیری به اطلاعات مختلفی از جمله اطلاعات مالی حاصله از صورت‌های مالی درباره بنگاه‌های اقتصادی نیاز دارند. صورت‌های مالی به‌عنوان مهم‌ترین مجموعه اطلاعات مالی محسوب می‌شود و اما مسئله مهم تردید در مورد قابلیت اتکای اطلاعات مزبور است که از تضاد منافع سرچشمه می‌گیرد. علاوه بر تضاد منافع مسائل دیگری از قبیل عدم دسترسی مستقیم استفاده‌کنندگان به اطلاعات موجب تقاضا برای خدمات حسابرسی مستقل شده است. با این بیان نقش اصلی حسابرسی، ارزیابی کیفیت اطلاعات برای استفاده‌کنندگان است (سجادی، ۱۳۸۲).

به نظر می‌رسد، تاکنون متخصصان مالی نتوانسته‌اند به یک محاسبه مستقل از واکنش سود، که از نظر آنان کیفیت لازم را دارا باشد، دست یابند. در این حالت، آنان با انجام تعدیلات مناسب، می‌توانند به یک دامنه از سود که به شکل صحیح‌تر نشان دهنده ضریب واکنش سود باشد، دست یابند. بنابراین، مفهوم ضریب واکنش سود، یک امر تعریف‌شده ثابت نیست و محققین از تعاریف متفاوتی جهت ارزیابی آن استفاده می‌کنند. از این‌رو در این تحقیق رویکردی که تاکنون در بازار سرمایه ایران به آن پرداخته نشده، انتخاب و آزمون می‌شود. بدین ترتیب که از یک مجموعه متغیرهای مالی (اساسی) که توسط تحلیلگران در ارزش‌گذاری اوراق بهادار مفید تشخیص داده شده است، استفاده می‌گردد. آنان معتقدند این علائم اساسی توسط سرمایه‌گذاران در ارزیابی واکنش سود مورد استفاده قرار می‌گیرد. حال به‌واقع نیاز به یک پژوهشی که تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سود با تأکید بر کیفیت حسابرسی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران را نقد و بررسی کند احساس می‌شود لذا این تحقیق با توجه به اهمیت و ضرورت‌های ذکرشده به دنبال بررسی رابطه بین این سه مؤلفه می‌باشد تا کاستی‌های پژوهش مشابه قبلی را جبران کند و انتظار می‌رود نتایج و یافته‌های به‌دست‌آمده از تحقیق حاضر مورد استفاده گروه‌های مختلف به جهت اهمیت موضوع واقع گردد.

پیشینه تحقیقات داخلی

قزل‌سغلی و همکاران (۱۳۹۷) تحقیقی با عنوان تأثیر کیفیت حسابرسی بر اختلاف صورت‌های مالی حسابرسی شده و حسابرسی نشده انجام دادند. بدین منظور داده‌های مربوط به ۱۵۶ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. نتایج پژوهش حاکی از رابطه مستقیم و معنادار بین نوع موسسه حسابرسی و امتیاز کنترل کیفیت موسسه حسابرسی با اختلاف ارقام مندرج در صورت سود و زیان حسابرسی شده و حسابرسی نشده است. به این ترتیب، در شرکت‌هایی که توسط سازمان حسابرسی و مؤسسات دارای رتبه الف، حسابرسی می‌شوند میزان اختلاف ارقام مندرج در صورت سود و زیان حسابرسی شده و حسابرسی نشده بیشتر است. بعلاوه، نتایج حاکی از آن است که اندازه موسسه حسابرسی و تخصص صنعت حسابرسی بر اختلاف صورت‌های مالی حسابرسی شده و حسابرسی نشده تأثیر معناداری ندارد.

ابراهیمی پور و همکاران (۱۳۹۷) تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر نگهداشت وجه نقد انجام دادند. در این پژوهش برای آزمون فرضیه‌ها، تعداد ۸۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ به روش غربالگری انتخاب‌شده و فرضیه‌ها، با استفاده از تحلیل رگرسیون داده‌های ترکیبی مورد آزمون قرار گرفتند. البته از داده‌های سال‌های ۸۹ تا ۹۱ نیز جهت محاسبه متغیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی استفاده شده است. در این پژوهش، جهت ارزیابی قابلیت مقایسه صورت‌های مالی از مدل دفرانکو و همکاران (۲۰۱۱) استفاده شد و به منظور آزمون فرضیه‌ها متغیرهای کنترلی شامل هزینه فرصت سرمایه‌گذاری در دارایی‌های نقدی شرکت، هزینه‌های تحقیق و توسعه، جریان نقد عملیاتی، سن شرکت و اندازه شرکت نیز لحاظ گردید. در انتها نیز نقش سهامداران نهادی به‌عنوان متغیر تعدیلگر مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج آزمون معناداری ضرایب بر اساس معادله‌های رگرسیون برآزش شده، به‌طور خلاصه حاکی از عدم وجود ارتباط معنی‌دار بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد می‌باشد. از طرفی نتایج آزمون فرضیه دوم نشان می‌دهد سهامداران نهادی اثرات منفی قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد را افزایش می‌دهد. به عبارت دیگر نقش تعدیل گر سهامداران نهادی تأیید می‌گردد.

ژولانژاد و بخردی‌نسب (۱۳۹۷) تحقیقی با عنوان بررسی تطبیقی ضریب واکنش شرکت‌هایی با اتخاذ راهبردهای کسب و کار رهبری هزینه و شرکت‌هایی با اتخاذ راهبردهای کسب و کار متمایز نسبت به اعلان سود با استفاده از معادلات شکست ساختاری انجام دادند. در همین راستا به بررسی ۱۴۷ شرکت از شرکت‌های پذیرفته‌شده از بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۴ بررسی شد. ضرورت استفاده از معادلات شکست ساختاری بر این بود که اگر طی سال‌های موردبررسی اعلان سود در هر کدام از حجم نمونه سیر نزولی داشته باشد، نقاط شکست آن پیدا و نسبت به رفع آن اقدام شود. نتایج این سیستم دال بر تداوم پذیری صعودی اعلان سود در شرکت‌هایی با اتخاذ راهبردهای کسب و کار رهبری هزینه می‌باشد. همچنین از دیگر نتایج مطالعه حاضر این است که شرکت‌هایی که راهبرد رهبری هزینه را دنبال می‌کنند، اعلان سود آن‌ها به‌طور عمومی نسبت به شرکت‌هایی که روش‌های تمایز را در پیش می‌گیرند، با تغییرات بهتری اعلان سود شرکت‌های خود را به استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی شرکت به نمایش می‌گذارند. در نتیجه شرکت‌هایی که راهبردهای متمایز را در پیش می‌گیرند با تفسیر ناهمگون‌تر و تغییرات کمتری در باورهای سرمایه‌گذاران همراه هستند. این پژوهش به ارتقاء سطح دانش در خصوص تغییرات مقطعی واکنش بازار به اعلان سود یاری می‌رساند. علاوه بر این در این پژوهش همگرایی واکنش بازار به اعلان سود از طریق تغییر در راهبردها در کسب و کار در قالب شرایطی قابل پیش‌بینی نشان داده شده است.

بهارمقدم و جوکار (۱۳۹۷) تحقیقی با عنوان اثر تعدیل‌کنندگی کیفیت حسابرسی بر تمایلات سرمایه‌گذاران در قیمت‌گذاری سهام انجام دادند. بدین منظور، نمونه‌ای متشکل از ۵۶۰ سال-شرکت طی سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۹۴ با استفاده از رگرسیون چند متغیره تعدیل‌شده بررسی شده است. نتایج پژوهش نشان داد گزارش‌های حسابرس اعتماد سرمایه‌گذاران به اطلاعات حسابداری را تقویت می‌کند و بر تمایلات سرمایه‌گذاران در قیمت‌گذاری سهام تأثیر می‌گذارد. اما اندازه حسابرس دارای اثر تعدیل‌کنندگی نمی‌باشد و تأثیری بر تمایلات سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه ندارد.

پیشینه تحقیقات خارجی

لیسبیک و همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای به بررسی تقلب در حسابداری، کیفیت حسابرسی و نقش جرائم دولتی در چین پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که شرکت‌های حسابرسی شده توسط مؤسسات حسابرسی بزرگ با احتمال کمتری مرتکب تقلب در صورت‌های مالی می‌شوند. این اثر در صنایع تحت کنترل و تقلب‌های مرتبط با سود قوی‌تر است؛ و همچنین نتایج نشان می‌دهد شدت تقلب، به‌استثنای شرکت‌های متقابل در سایر حوزه‌های قضایی، با استفاده از اقدامات جایگزین

تقلب، انتخاب حسابرسان توسط حسابداران و کنترل برای سایر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بیشتر هستند. نتایج نقش جرائم دولت در تضمین کیفیت حسابداری و پیامدهای مهم عملی و کاربردی برای کمک به شرکت‌های حسابداری بین‌المللی و کسب و کار به‌طور کلی موفقیت رقابت در چین را تأیید می‌کند.

گایا و همکاران (۲۰۱۷) تحقیقی با عنوان تأثیر کیفیت حسابداری بر رابطه بین مالکیت خانوادگی و اجتناب مالیاتی پرداختند. بازه زمانی این تحقیق سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۳ تعداد ۵۵ شرکت را مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیقات نشان داد که بین مالکیت خانوادگی و اجتناب مالیاتی رابطه مستقیم معنی‌داری دارد و همچنین کیفیت حسابداری بر رابطه بین مالکیت خانوادگی و اجتناب مالیاتی تأثیر معکوس معناداری دارد به‌طوری‌که تمایل مالکیت خانوادگی به اجتناب مالیاتی را کاهش می‌دهد.

آگوس پرموکا و همکاران^۴ (۲۰۱۶) در تحقیقی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر ضریب واکنش در شرکت‌های اندونزی پرداختند. آنان برای این منظور از ۴۰ شرکت در طی دوره زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ با استفاده از چهار مؤلفه یعنی، اندازه شرکت، اهرم مالی، سودآوری و فرصت رشد شرکت‌ها استفاده کردند نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که اهرم مالی بر ضریب واکنش سود تأثیر معنادار منفی دارد ولی فرصت رشد و اندازه و سودآوری تأثیر معنادار مثبت بر ضریب واکنش شرکت‌های اندونزی دارد.

سون^۵ (۲۰۱۶) در تحقیقی تحت عنوان بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر مدیریت سود واقعی و مدیریت سود اقلام تعهدی پرداخت. وی برای این منظور با بررسی نمونه‌ای مشتمل بر ۳۲۲۱ سال شرکت برای یک دوره سی‌ساله بین سال‌های ۱۹۸۳ تا ۲۰۱۲ به این نتیجه رسید که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی موجب کاهش مدیریت سود اقلام تعهدی شده و از سوی دیگر موجب افزایش مدیریت سود واقعی می‌گردد.

مالک و سیدین^۶ (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان بررسی رابطه بین تغییر حسابرس و ضریب واکنش سود شرکت‌های مالزی پرداختند. آنان برای این منظور با استفاده از رگرسیون چند متغیره برای تعداد ۳۸۹ شرکت مالزی برای مدت‌زمان ۰۰۴ تا ۲۰۱۱ مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که ضریب واکنش سود برای شرکت‌هایی که حسابرس خود را تغییر می‌دهند نسبت به شرکت‌هایی که حسابرس خود را تغییر نمی‌دهند بیشتر است.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از آن جهت که به بررسی وجود رابطه و همبستگی بین متغیرها با استفاده از معادله رگرسیون می‌پردازد، از نوع تحقیقات همبستگی است. و از این جهت که با تعیین رابطه بین تجدید ارائه صورت‌های مالی و ضریب واکنش سود می‌تواند به سرمایه‌گذاران و اکثر استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی بینش دهد، کاربردی است و همچنین تحقیق حاضر از نوع تاریخی یا همان پس رویدادی می‌باشد. به منظور انجام تحقیق، از داده‌های پانل دیتا استفاده شده است چرا که پانل دیتا یک محیط بسیار غنی از اطلاعات را برای گسترش دادن تکنیک‌های تخمین و نتایج تئوریک فراهم می‌آورد.

فرضیه‌های تحقیق

با در نظر گرفتن چارچوب علمی به‌دست‌آمده می‌توان برای این تحقیق فرضیه اصلی زیر را مطرح کرد:

⁴ Agus Pramuka

⁵ Sohn

⁶ Malek, M, Saidin, S

فرضیه اصلی:

کیفیت حسابرسی بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ضریب واکنش سود حسابداری در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

فرضیه فرعی:

بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ضریب واکنش سود حسابداری در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

جامعه آماری تحقیق، روش گردآوری و تجزیه تحلیل داده‌های تحقیق

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران برای یک دوره‌ی زمانی ۷ ساله از سال ۱۳۹۰ تا پایان سال ۱۳۹۶ می‌باشد. کیفیت و سهولت دسترسی به اطلاعات صورت‌های مالی از جمله دلایل انتخاب جامعه آماری است. نمونه‌گیری به صورت حذفی انجام شده و شامل کلیه شرکت‌های جامعه آماری است که حائز شرایط زیر باشند:

قبل از سال ۱۳۹۰ در بورس اوراق بهادار پذیرفته‌شده باشد. در محاسبه‌ی برخی داده‌های سال جاری داده‌های سال قبل را نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۱- اطلاعات مورد نیاز این تحقیق و متغیرهای تحقیق در رابطه با شرکت‌ها از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ در دسترس باشد.

۲- پایان سال مالی شرکت‌ها در طول این سال‌ها تغییر نکرده باشد و منتهی به ۲۹ اسفند باشد.

۳- جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی نباشد زیرا ماهیت و طبقه‌بندی اقلام صورت‌های مالی متفاوتی دارند.

با توجه به شرایط فوق نمونه نهایی شامل ۱۱۴ شرکت انتخاب شد.

از آنجاکه این تحقیق با داده‌های واقعی شرکت‌ها سروکار دارد، برای فراهم کردن اطلاعات شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار که با توجه به متغیرهای پژوهش مربوط به صورت‌های مالی شرکت‌ها می‌شود، از منابع مختلفی از جمله لوح‌های فشرده‌ی سازمان بورس اوراق بهادار تهران، نرم‌افزار تدبیر پرداز، ره‌آورد نوین، سایت اطلاع‌رسانی شرکت بورس و سازمان بورس استفاده شده است. همچنین برای فراهم نمودن مطالب و اطلاعات مربوط به ادبیات تحقیق از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. پس از آن که داده‌ها از نمونه‌های جامعه آماری جمع‌آوری شد، مرحله بعد آن است که داده‌ها جهت آزمون فرضیه‌ها تحلیل شود. فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها یک فرایند چند مرحله‌ای است که طی آن داده‌های جمع‌آوری شده خلاصه، کدبندی، بسته‌بندی و در نهایت پردازش می‌شوند تا زمینه اجرای تحلیل‌ها و انجام آزمون فراهم گردد. در این بخش با توجه به حجم وسیع داده‌ها و ضرورت پردازش آن‌ها برای برآورد آمارهای توصیفی و پارامترهای مدل تحقیق و تجزیه و تحلیل و استنباط آماری از نرم‌افزارهای *Eviews* و *Excel* استفاده شده است. به این منظور، برای پردازش، دسته‌بندی و آماده نمودن متغیرها و ورود به نرم‌افزارهای *Eviews* از نرم‌افزار تخصصی *Excel* استفاده شده است و در نهایت برای برآورد مدل تحقیق از نرم‌افزار *Eviews* استفاده گردیده است.

متغیرهای تحقیق

متغیر مستقل پژوهش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی است که برای اندازه‌گیری آن در تحقیق حاضر، برای هر مشاهده سال-شرکت، از معیار ارائه‌شده از سوی دی فرانکو و همکاران^۷ (۲۰۱۱) استفاده شده است. لازم به ذکر است که از این معیار در تحقیقات سون (۲۰۱۶) و مهرورز و مرفوع (۱۳۹۵) استفاده شده است. شیوه اندازه‌گیری به صورت زیر می‌باشد: ابتدا برای هر مشاهده سال-شرکت، مدل زیر برآورد می‌شود:

$$Earnings_{it} = \alpha_i + \beta_i Return_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

که در این مدل:

Earnings: سود خالص فصلی تعدیل‌شده با ارزش بازار حقوق صاحبان سهام ابتدای دوره
Return: بازده سهام فصلی

ضرایب برآورد شده α_i و β_i تابع حسابداری شرکت i را نشان می‌دهد. نزدیک بودن توابع حسابداری بین دو شرکت، قابلیت مقایسه بین این دو شرکت را نشان می‌دهد. حال برای اندازه‌گیری فاصله بین توابع حسابداری برآوردی شرکت‌های i و j (برای هر ترکیب ممکن شرکت‌های i و j در صنعت مربوط) سود پیش‌بینی‌شده دو شرکت با استفاده از مدل‌های زیر برآورد می‌شوند:

$$E(Earnings)_{iit} = \alpha_i + \beta_i Return_{it} \quad (2)$$

$$E(Earnings)_{ijt} = \alpha_j + \beta_j Return_{jt} \quad (3)$$

$$E(Earnings)_{ijt} = \alpha_j + \beta_j Return_{jt}$$

Earnings_{iit}: سود پیش‌بینی‌شده شرکت با توجه به تابع شرکت i و بازده شرکت i
Earnings_{ijt}: سود پیش‌بینی‌شده شرکت با توجه به تابع شرکت j و بازده شرکت j
سپس قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بین دو شرکت i و j با استفاده از مدل زیر محاسبه می‌شود:

$$CompAcct_{ijt} = -\frac{1}{12} * \sum_{t-11} |E(Earnings_{iit}) - E(Earnings_{ijt})| \quad (4)$$

$$CompAcct_{ijt} = -\frac{1}{12} * \sum_{t-11} |E(Earnings_{iit}) - E(Earnings_{ijt})|$$

CompAcct_{ijt}: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بین دو شرکت i و j می‌باشد و مقدار بیشتر آن نشان‌دهنده قابلیت مقایسه بیشتر می‌باشد.

متغیر وابسته در این تحقیق ضریب واکنش سود است که در اکثر مطالعات مشابه از جمله، مالک و سیدین^۸ (۲۰۱۴)، اوکالی^۹ (۲۰۱۴)، زکریا و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۳)، مهدوی و همکاران (۱۳۹۳) از ضریب واکنش سود (*ERC*)^{۱۱} به شرح فرمول زیر استفاده کرده‌اند:

$$ERC_{ijt} = \frac{1}{12} * \sum_{t-11} |E(Earnings_{iit}) - E(Earnings_{ijt})| \quad (5)$$

⁷ De Franco

⁸ Malek & Saidin

⁹ Okolie

¹⁰ Zakaria et al

¹¹ Earnings response coefficient

$$AR_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 UE_{it} + \varepsilon$$

AR: بازده غیرعادی شرکت i در سال

UE: سود غیرمنتظره شرکت i در سال:

متغیرهای مورد استفاده در مدل بالا به شرح زیر محاسبه می‌شود:

بازده غیرعادی سهام: منظور از بازده غیرعادی هر سهم، عبارت است از تفاوت بازده واقعی و بازده مورد انتظار آن سهم. معمولاً از مدل‌های متفاوتی برای محاسبه بازده مورد انتظار سهام استفاده می‌شود. در این پژوهش از مدل بازده تعدیل شده بازار مطابق با پیشینه‌های مشابه ذکر شده فوق استفاده شده است. طبق این مدل، فرض می‌شود بازده مورد انتظار بازار برای تمام اوراق بهادار مشابه است و بازده هر ورقه بهادار مشابه بازده بازار است.

(۶)

$$E(R_{it}) = E(R_m)$$

به این ترتیب بازده غیرعادی به شرح زیر خواهد بود:

(۷)

$$AR_{it} = R_{it} - R_m$$

بازده بازار به صورت زیر محاسبه شده است:

(۸)

$$\frac{I_1 - I_0}{I_0}$$

I_1 : شاخص کل قیمت بازار سهام در ابتدای سال

I_0 : شاخص کل قیمت بازار سهام در پایان سال

بازده واقعی برای هر سهم نیز به صورت زیر محاسبه شده است:

(۹)

$$R_{it} = \frac{P_1(1 + \alpha) + D - [P_0 + \alpha(1000)]}{P_0 + \alpha(1000)}$$

به طوری که:

R_i : بازده سهم i در سال t

P_1 : قیمت هر سهم در پایان سال t

D : سود نقدی هر سهم،

P_0 : قیمت سهم در ابتدای سال t

α : درصد افزایش سرمایه

سود غیرمنتظره: سود غیرمنتظره عبارت است از تفاوت بین سود واقعی هر سهم و سود پیش‌بینی شده آن سهم در آن بازه؛ اوکالی (۲۰۱۴) خواجوی و حسینی نیا (۱۳۹۳) و مهدوی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهش خود پیرامون ضریب واکنش سود، برای محاسبه سود غیرمنتظره از تفاوت سود هر سهم سال جاری و سود هر سهم سال قبل استفاده کردند. در این پژوهش نیز برای سود غیرمنتظره از این رویکرد به صورت زیر استفاده شده است.

(۱۰)

$$UE_{it} = \frac{EPS_t - EPE_{t-1}}{MPS_t}$$

متغیر تعدیلگر در این تحقیق کیفیت حسابرسی می باشد که در این تحقیق اندازه موسسه حسابرسی به عنوان کیفیت حسابرسی محسوب می شود. هرچه این اندازه موسسه حسابرسی بزرگ تر باشد، کیفیت حسابرسی نیز بیشتر خواهد بود به منظور محاسبه اندازه شرکت حسابرسی، در صورتی که شرکت حسابرسی، سازمان حسابرسی باشد عدد ۱ و در سایر عدد صفر در نظر گرفته می شود. در بیشتر تحقیقاتی انجام شده در ایران سازمان حسابرسی به عنوان موسسه حسابرسی بزرگ و مابقی مؤسسات حسابرسی معتمد بورس (بخش خصوصی) به عنوان مؤسسات کوچک در نظر گرفته شده است. لازم به ذکر است که از این متغیر در تحقیقاتی همچون، چئن و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۶)، اوکالی (۲۰۱۴)، احمدی و جمالی (۱۳۹۲) نیز استفاده کرده اند.

تجزیه تحلیل داده های تحقیق

آمار توصیفی

در جدول ۱ آماره های توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق نشان داده شده است. به طور کلی، روش هایی را که به وسیله آنها می توان اطلاعات جمع آوری شده را پردازش کرده و خلاصه نمود، آمار توصیفی می نامند. این آمار صرفاً به توصیف جامعه یا نمونه می پردازد و هدف از آن محاسبه پارامترهای جامعه یا نمونه تحقیق است. در بخش آمار توصیفی، میانگین، میانه، انحراف معیار، چولگی، کشیدگی، ماکزیمم و مینیمم انجام پذیرفته است.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	تعداد مشاهده	میانگین	میانه	انحراف معیار	ماکزیمم	مینیمم	کشیدگی	چولگی
ضریب واکنش سود	۷۹۸	-۰,۰۳۸۶	-۰,۰۲۱	۱,۲۱۶۳	۴,۱۹۱۹	-۳۲,۶۱۳۴	۶۶۶,۹۱۳۲	-۲۴,۸۹۱۸
قابلیت مقایسه صورت های مالی	۷۹۸	-۰,۰۰۸	-۰,۰۱۴	۰,۰۲	-۰,۳۸	-۰,۰۰۰۶	-۷,۳۱	۷۴,۵۱
کیفیت حسابرسی	۷۹۸	۰,۲۶	۰	۰,۴۴	۱	۰	۲,۱۱	۱,۰۵
بازده دارایی	۷۹۸	۰,۱۷۳	۰,۱۰۹	۰,۹۶	۱۷,۴۰	-۷,۸۱	۱۰,۷۳	۱۸۹,۳
اندازه شرکت	۷۹۸	۱۳,۳۹۸	۱۳,۳۹۰	۱,۲۹	۱۸,۴۴	۱۰,۵۰	۰,۹۵	۴,۵۶
اهرم مالی	۷۹۸	۰,۶۴۶۷	۰,۲۳۲	۰,۳۰۰۵	۳,۰۶۰۴	۰,۰۶۵۷	۱۷,۷۷۶۴	۲,۶۱۵۲

آزمون ایستایی

پیش از برآورد مدل در مطالعاتی که با داده های پانلی (مقطعی و سری زمانی) مربوط هستند باید مانایی (ثابت بودن توزیع متغیر در طول زمان) متغیرهای مورد مطالعه بررسی شوند. زیرا در صورتی که متغیرها مانا نباشد، باعث به وجود آمدن

¹² Chen

رگرسیون کاذب می‌شوند. برای تعیین مانایی^{۱۳} متغیرهای مدل از آزمون‌های ریشه واحد در داده‌های تابلویی استفاده می‌شود. پایایی متغیرها به معنی ثابت بودن میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف است. در این تحقیق، چون تعداد شرکت‌ها خیلی بیشتر از تعداد سال‌ها می‌باشد، نیازی به مانا کردن داده‌ها نیست. ولی باین‌حال نتایج آزمون ریشه واحد مورد بررسی قرار داده می‌شود. (جدول ۲ و ۳)

جدول ۲: آزمون ایستایی متغیرهای تحقیق

نام متغیر	آماره	سطح معنی‌داری	نتیجه
ضریب واکنش سود	۵۱۲,۷۹۰	۰,۰۰۰۰	ایستا
قابلیت مقایسه صورت‌های مالی	-۳۵,۲۰	۰,۰۰۰	ایستا
کیفیت حسابرسی	-۳۰,۱۸	۰,۰۰۰	ایستا
بازده دارایی	-۰,۳۳	۰,۳۶۷	عدم ایستایی
اندازه شرکت	۷,۸۲	۱,۰۰۰	عدم ایستایی
اهرم مالی	۴۷۰,۳۸۷	۰,۰۰۰۰	ایستا

جدول ۳: آزمون ایستایی متغیرهای تحقیق

نام متغیر	آماره	سطح معنی‌داری	نتیجه
اندازه شرکت	-۲۱,۳۱	۰,۰۰۰	ایستا
بازده دارایی‌ها	-۶۸,۶۵	۰,۰۰۰	ایستا

آزمون‌های فروض کلاسیک

آزمون نرمال بودن

یکی از مهم‌ترین فروض استفاده از مدل رگرسیون خطی داشتن توزیع نرمال برای باقیمانده‌های (مانده) مدل و متغیر وابسته تحقیق است. در مدل‌های برآوردی فرض می‌شود که باقیمانده‌ها و به تبع آن متغیر وابسته، متغیرهای تصادفی هستند. بنابراین توزیع متغیر وابسته از توزیع باقیمانده‌ها پیروی می‌کند. در این تحقیق نرمال بودن از طریق آماره جارک- برا مورد بررسی قرار می‌گیرد. فرض صفر و فرض مقابل در این آزمون به صورت زیر می‌باشد:

H_0 : توزیع نرمال

H_1 : توزیع غیر نرمال

از آنجائی که سطح معنی‌داری آماره جارک- برا در جدول (۴) برای متغیرهای وابسته و مانده‌های رگرسیونی بزرگ‌تر از سطح معنی‌داری ۰,۰۵ است در نتیجه فرض صفر مبنی بر نرمال بودن متغیرهای وابسته و مانده‌ها رد نمی‌شود. بنابراین نتیجه می‌شود که فرض نرمال بودن برقرار می‌باشد.

آزمون همسانی واریانس

از مفروضات دیگر رگرسیون خطی، یکسان بودن واریانس جملات خطا در دوره‌های مختلف است. نقض این فرض، مشکلی به نام ناهمسانی واریانس ایجاد می‌کند.

¹³ stationary

فرض واریانس همسانی نتیجه مستقیم فرض نرمال بودن توزیع متغیر وابسته است. واریانس ناهمسانی به معنای تغییر مقدار واریانس قسمت تصادفی مدل در طول مشاهده نمونه است. فرضیه‌های آماری آزمون همسان بودن واریانس به شرح زیر می‌باشد:

همسانی واریانس‌ها: H_0

ناهمسانی واریانس‌ها: H_1

آزمون‌های مختلفی برای تشخیص ناهمسانی واریانس وجود دارد که در این تحقیق برای آزمون ناهمسانی واریانس از آزمون هاروی استفاده شده است. فرض صفر این آزمون‌ها دلالت بر همسانی واریانس دارد. با توجه به اینکه سطح معناداری این آزمون‌ها در جدول ۴ کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد، بنابراین نتیجه می‌شود که فرض صفر این آزمون‌ها تأیید نمی‌شود به عبارتی مشکل ناهمسانی واریانس در مدل‌ها وجود دارد و برای رفع مشکل ناهمسانی از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته (GLS) استفاده می‌شود.

جدول ۴: مفروضات کلاسیک رگرسیون

آزمون همسانی واریانس وایت		
مقدار آماره F (مدل ۱)	۳,۴۵۶۸	
سطح معناداری	۰,۰۰۰۰	
مقدار آماره F (مدل ۲)	۳,۴۵۶۸	
سطح معناداری	۰,۰۰۰۰	
آزمون جارک برا		
متغیر وابسته قبل از تبدیل	مقدار آماره	سطح معنی‌داری
متغیر وابسته بعد از تبدیل	۱۴۲۹۵۱۰۹	۰,۰۰۰۰
مانده مدل	۴,۲۱۴۸	۰,۰۷۵۹
	۳,۲۳۳۳	۰,۱۱۲۳

برآورد روش مدل تحقیق

مدل ۱

$$ERC_{it} = \beta_0 + \beta_1 Acfs_{it} + \beta_2 Auditquality_{it} + \beta_3 (Acfs_{it} * Auditquality_{it}) + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل ۲

$$ERC_{it} = \beta_0 + \beta_1 Acfs_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

ERC_{it} : ضریب واکنش سود

$Acfs_{it}$: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی

$Auditquality_{it}$: کیفیت حسابرسی

$SIZE_{it}$: اندازه شرکت

LEV_{it} : اهرم مالی

ROA_{it} : بازده دارایی

در مدل های رگرسیونی بالا در صورتی که ضریب متغیر مستقلی معنی دار باشد نتیجه خواهد شد فرضیه متناظر با متغیر مستقل تأیید می شود.

در مطالعات با داده های پانلی ابتدا باید مشخص شود که تفاوت فردی یا به اصطلاح ناهمگنی در مقاطع وجود دارد یا اینکه مقاطع با هم همگن هستند؟ با استفاده از آزمون F لیمر می توان وجود ناهمگنی را در بین مقاطع مشخص کرد. فرضیه های آماری آزمون F لیمر به صورت زیر می باشند.

فرض صفر: مقاطع همگن می باشند یا به عبارتی مدل ترکیبی (*pooled data*) برای برآورد مناسب می باشد.

فرض مقابل: بین مقاطع ناهمگنی وجود دارد یا به عبارتی مدل پانلی (*panel data*) برای برآورد مناسب می باشد.

در صورتی که فرض صفر مبنی بر همگن بودن مقاطع (مناسب بودن مدل ترکیبی تأیید شود) باید تمامی داده ها با یکدیگر ترکیب شوند و به وسیله یک رگرسیون کلاسیک پارامترها برآورد شوند. نتایج حاصل از این آزمون در جدول ۴ نشان داده شده است. در مدل های تحقیق با توجه به اینکه سطح معنی داری آزمون F لیمر کمتر از ۰,۰۵ می باشد، نتیجه می شود که روش پانلی برای برآورد مدل های تحقیق مناسب می باشد. با توجه به آزمون F لیمر که روش برآورد با داده های پانلی را برای مدل های تحقیق مناسب نشان داد، در روش برآورد با داده های پانلی نیز دو روش، برآورد با مدل اثرات ثابت یا اثرات تصادفی وجود دارد که برای تعیین این که برای برآورد پارامترهای مدل، از مدل اثرات ثابت یا اثرات تصادفی استفاده شود از آزمون هاسمن استفاده می شود. فرض صفر آزمون هاسمن مبنی بر مناسب بودن مدل اثرات تصادفی برای برآورد مدل ها با داده های پانلی است. نتیجه آزمون هاسمن برای گزینش بین اثرات ثابت و تصادفی مدل های تحقیق در جدول ۵ آورده شده است. با توجه به اینکه سطح معنی داری آزمون هاسمن برای مدل های تحقیق کمتر از ۰,۰۵ می باشد بنابراین فرض صفر مبنی بر مناسب بودن اثرات تصادفی در مدل های تحقیق رد می شود و برای برآورد مدل های تحقیق از روش پانلی با اثرات ثابت استفاده می شود.

جدول ۵: آزمون F لیمر و هاسمن

نتیجه آزمون	سطح معنی داری	آماره F	آزمون F لیمر	مدل ۱ فرضیه اول
روش پانلی	۰,۰۰۳۸	۱,۴۳۴۶	آزمون هاسمن	
نتیجه آزمون	سطح معنی داری	آماره کای اسکوئر		
روش پانلی با اثرات ثابت	۰,۰۰۰۲	۲۶,۱۵۵۹		
نتیجه آزمون	سطح معنی داری	آماره F	آزمون F لیمر	مدل ۲ فرضیه دوم
روش پانلی	۰,۰۱۴۲	۱,۰۹۳	آزمون هاسمن	
نتیجه آزمون	سطح معنی داری	آماره کای اسکوئر		
روش پانلی با اثرات ثابت	۰,۰۰۵۵	۱۹,۴۰۷		

بررسی فرضیه تحقیق

فرضیه اصلی:

قابلیت مقایسه صورت های مالی بر ضریب واکنش سود با تأکید بر کیفیت حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

در این مطالعه برای آزمون همبسته نبودن باقیمانده ها که یکی از مفروضات تجزیه و تحلیل رگرسیون می باشد و خود همبستگی نامیده می شود از آزمون دوربین واتسون استفاده شده است. با توجه به نتایج اولیه برآورد مدل مقدار آماره

دوربین واتسون مابین ۱,۵ و ۲,۵ بوده، می توان نتیجه گرفت باقیمانده‌ها مستقل از هم می‌باشند. مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۲,۲۹ می‌باشد. ضریب تعیین مدل (۰/۷۴) معرف قدرت توضیح‌کنندگی مدل برآورد شده می‌باشد. در بررسی معنی‌داری ضرایب با توجه به جدول (۶)، از آنجایی که احتمال آماره t برای ضریب متغیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی برابر با (۰,۰۰۱)، کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌باشند، در نتیجه وجود تأثیر معناداری این متغیر بر ضریب واکنش سود شرکت‌ها در سطح اطمینان ۰,۹۵ رد نمی‌گردد. مثبت بودن ضریب متغیر استقلال حسابرس شرکت‌ها (۰,۰۴۵)، نشان‌دهنده میزان تأثیر مثبت این متغیر بر ضریب واکنش سود حسابداری شرکت‌ها می‌باشد. در بررسی معنی‌داری ضرایب، از آنجایی که احتمال آماره t برای ضریب متغیر کیفیت حسابرسی برابر با (۰,۰۱۴)، کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌باشند، در نتیجه وجود تأثیر معناداری این متغیر بر ضریب واکنش سود شرکت‌ها در سطح اطمینان ۰,۹۵ رد نمی‌گردد. مثبت بودن ضریب متغیر کیفیت حسابرسی (۰,۱۲۰)، نشان‌دهنده میزان تأثیر مثبت این متغیر بر ضریب واکنش سود حسابداری شرکت‌ها می‌باشد و نهایتاً در بررسی معنی‌داری ضرایب، از آنجایی که احتمال آماره t برای ضریب متغیر تعاملی برابر با (۰,۰۲۵)، کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌باشند، در نتیجه وجود تأثیر معناداری این متغیر بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ضریب واکنش سود حسابداری شرکت‌ها در سطح اطمینان ۰,۹۵ رد نمی‌گردد. مثبت بودن ضریب متغیر تعدیلی اندازه موسسه حسابرسی شرکت‌ها (۰,۰۸۷)، نشان‌دهنده میزان تأثیر مثبت این متغیر بر رابطه بین بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ضریب واکنش سود حسابداری می‌باشد.

جدول ۶: برآورد مدل ۱ تحقیق (روش پانلی با اثرات ثابت)

متغیر وابسته: ضریب واکنش سود					
رابطه	سطح معناداری	ضریب تورم واریانس	آماره t	ضریب	متغیرهای مستقل
معنی‌دار	۰,۰۰۰	۱,۰۳	-۴,۹۷	۰,۰۰۹۱	عرض از مبدأ
معنی‌دار	۰,۰۰۱	۱,۳۴	۹,۲۰	۰,۰۴۵	قابلیت مقایسه صورت‌های مالی
معنی‌دار	۰,۰۱۴	۱,۲۳	-۴,۹۱	۰,۱۲۰	کیفیت حسابرسی
معنی‌دار	۰,۰۲۵	۱,۴۷	۳,۷۸۶	۰,۰۸۷	متغیر تعاملی (قابلیت مقایسه* کیفیت حسابرسی)
بی‌معنی	۰,۲۲۱	۱,۱۸	-۲,۳۲	-۰,۰۵	بازده دارایی‌ها
معنی‌دار	۰,۰۰۰	۱,۶۳	-۹,۲۷	-۰,۲۷	اندازه شرکت
معنی‌دار	۰,۰۴۳	۱,۰۴	۱۱,۴۲	-۳,۰۵۶	اهرم مالی
۰,۷۴	ضریب تعیین مدل				
۰,۷۰	ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل				
۲,۲۹	آماره Durbin-Watson				
۸,۶۱	آماره F جدول				
۰,۰۰۰	سطح معناداری				

فرضیه فرعی:

بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

برای بررسی فرضیه فوق با استفاده از اطلاعات جدول ۷ می‌توان گفت: مقدار ضریب متغیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی برابر ۰,۰۶۱ می‌باشد. با توجه به سطح معنی‌داری ضریب این متغیر که کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد، نتیجه می‌شود بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ضریب واکنش سود حسابداری رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد. به عبارتی می‌توان گفت با افزایش یا کاهش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، ضریب واکنش سود حسابداری نیز کاهش یا افزایش می‌یابد. بنابراین با توجه به مطالب گفته‌شده نتیجه می‌شود که فرضیه فوق یعنی بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد. با اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار می‌گیرد.

جدول ۷: برآورد مدل ۲ تحقیق (روش پانلی با اثرات ثابت)

متغیر وابسته: ضریب واکنش سود					
متغیرهای مستقل	ضریب	آماره t	ضریب تورم واریانس	سطح معناداری	رابطه
عرض از مبدأ	۰,۰۰۷	۰,۵۱	۱,۰۲	۰,۰۰۷	معنی‌دار
قابلیت مقایسه صورت‌های مالی	۰,۰۶۱	-۱۲,۰۲	۱,۰۱	۰,۰۰۱	معنی‌دار
بازده دارایی‌ها	۰,۱۹	-۶,۹۱	۱,۰۴	۰,۰۱۳	معنی‌دار
اندازه شرکت	-۰,۱۳	-۴,۷۱	۱,۱۲	۰,۰۰۸	معنی‌دار
اهرم مالی	-۰,۱۳	-۴,۷۱	۱,۲۳	۰,۰۰۱	معنی‌دار
ضریب تعیین مدل					
۰,۷۹					
ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل					
۰,۷۴					
آماره <i>Durbin-Watson</i>					
۲,۲۲					
آماره F جدول					
۱۵,۳۳					
سطح معناداری					
۰,۰۰۰					

نتیجه‌گیری و پیشنهادهای تحقیق

این تحقیق باهدف بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سود با تأکید بر کیفیت حسابداری در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام پذیرفته شد. قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، یک موضوع محوری در سطح دنیا است. با توجه به اینکه یکی از شیوه‌های اصلی تحلیل‌گران مالی در ارزیابی شرکت‌ها، استفاده از صورت‌های مالی آن‌ها است، تحلیل‌گران صورت‌های مالی یک شرکت را می‌گیرند و با اقدامات مقایسه اقدام به تجزیه و تحلیل آن‌ها می‌کنند ولیکن بر اساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق که در آن تأثیر مستقیم و معنی‌دار قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سود با تأکید بر کیفیت حسابداری در شرکت‌های پذیرفته‌شده در

بورس اوراق بهادار تهران مورد تأیید قرار گرفت. نتایج تحقیق حاضر با نتیجه تحقیق دی مئون و همکاران (۲۰۱۶) و ژانگ لی و همکاران (۲۰۱۵) همسو و همخوانی دارد در تحقیقات آنان نیز وجود رابطه مستقیم بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با ضریب واکنش سود و بازده غیرعادی مورد تأیید واقع شده است.

با توجه به نتایج حاصله پیشنهادهای زیر را می‌توان متصور شد:

۱- با توجه به تأیید فرضیه دوم و تأیید ارتباط مثبت و معنی‌دار بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ضریب واکنش سود، پیشنهاد می‌شود که برای افزایش ضریب واکنش سود، سازمان‌های نظارتی می‌توانند با نظارت دقیق‌تر و الزام شرکت‌ها به ارائه صورت‌های مالی دقیق‌تر، و افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، اطلاعات قابل‌اتکاتری ارائه دهند تا سرمایه‌گذاران نیز با آگاهی کامل در امور مربوط به سرمایه‌گذاری تصمیم‌گیری نمایند.

۲- با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان به مدیران شرکت‌ها پیشنهاد کرد که به انتخاب حسابرس توجه ویژه‌ای نمایند و حتی به معیارهای انتخاب حسابرس در جهت افزایش کیفیت حسابرسی توجه کنند که این موضوع علاوه بر ارتقای سلامت مالی شرکت، در جهت کمک به کارایی بازار سرمایه و در راستای نیازسنجی اطلاعاتی استفاده‌کنندگان و ارتقا ارزش فنی صورت‌های مالی گام‌های مؤثری بر خواهد داشت.

۳- در نهایت به مسئولان سازمان بورس تهران پیشنهاد می‌شود تا در راستای کاهش مشکلات نمایندگی، بهبود سطح افشا اطلاعات و قابلیت اطمینان بیشتر استفاده‌کنندگان بر صورت‌های مالی افشاشده در بورس، در این رابطه راه‌کارهایی عملی در پیش گیرند و نظارت بیشتری بر کیفیت حسابرسی و افزایش قابلیت‌های کیفی صورت‌های مالی نظیر قابلیت مقایسه داشته باشند.

۴- در نهایت می‌توان مهم‌ترین محدودیت پیش روی تحقیق را این‌چنین بازگویی کرد که پژوهش حاضر با استفاده از داده‌های شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام شده است و شرکت‌های سرمایه‌گذاری، لیزینگ و بیمه به علت ماهیت خاص فعالیت آن‌ها از جامعه آماری کنار گذاشته شده‌اند، لذا نتایج به‌دست‌آمده قابلیت تعمیم به تمامی شرکت‌ها را ندارد.

منابع

- ✓ ابراهیمی‌پور، مصطفی، اکبری، محسن، یوسفی پیشکناری، فاطمه، (۱۳۹۷)، بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر نگهداشت وجه نقد، کنفرانس بین‌المللی یافته‌های نوین در حسابداری، مدیریت اقتصاد و بانکداری، تهران، شرکت همایش آروین البرز.
- ✓ احمدی، محمد رمضان، جمالی، کامران، (۱۳۹۲)، تأثیر کیفیت حسابرسی بر بازده آتی سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۰، شماره ۴، صص ۱-۲۰.
- ✓ بهارمقدم، مهدی، جوکار، حسین، (۱۳۹۷)، اثر تعدیل‌کنندگی کیفیت حسابرسی بر تمایلات سرمایه‌گذاران در قیمت‌گذاری سهام، مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۱۵، شماره ۵۷، صص ۱۲۳-۱۴۶.
- ✓ پور عبدالله صوفحسن، بادآورنهندي، یونس، برادران حسن زاده، رسول، (۱۳۹۲)، بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه حقوق صاحبان سهام، اولین کنفرانس ملی حسابداری و مدیریت، شیراز، موسسه بین‌المللی آموزشی و پژوهشی خوارزمی
- ✓ پیری، پرویز، ایمانی برندق، محمد، شیخ محمدی، امیر، (۱۳۹۱)، بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه ارومیه، دانشکده اقتصاد و مدیریت.

- ✓ ژولانژاد، فاطمه، بخردی نسب، وحید، (۱۳۹۷)، بررسی تطبیقی ضریب واکنش شرکتهایی با اتخاذ راهبردهای کسب و کار رهبری هزینه و شرکتهایی با اتخاذ راهبردهای کسب و کار متمایز نسبت به اعلان سود با استفاده از معادلات شکست ساختاری، فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت، دوره ۹، شماره ۳۴، صص ۱۴۳-۱۷۴.
- ✓ خوش طینت، محسن، فلاح جوشقانی، حامد، (۱۳۸۵)، تأثیر اهرم مالی بر ضریب واکنش سود، مطالعات حسابداری، دوره ۵، شماره ۱۷، صص ۱-۲۵.
- ✓ خواجهی، شکراله، حسینی نیا، سمیه، (۱۳۹۳)، رابطه بین دوره تصدی حسابرس و اندازه مؤسسه حسابرسی و ضریب واکنش سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، حسابرسی، نظریه و عمل، سال اول، شماره دوم، صص ۲۳-۴۵.
- ✓ سجادی، حسین، (۱۳۸۲)، بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود، دانش حسابداری و حسابرسی، شماره ۱، صص ۱-۲۵.
- ✓ قزل سفلی، مریم، بذرافشان، آمنه، مرادی، مهدی، (۱۳۹۷)، تأثیر کیفیت حسابرسی بر اختلاف صورت های مالی حسابرسی شده و حسابرسی نشده، دانش حسابداری مالی، دوره ۵، شماره ۲، پیاپی ۱۷، صص ۱۱۱-۱۳۰.
- ✓ مهرورز، فاطمه، مرفوع، محمد، (۱۳۹۵)، رابطه بین قابلیت مقایسه صورت های مالی با آگاهی بخشی قیمت سهام در خصوص سودهای آتی، مطالعات تجربی حسابداری مالی، شماره ۴۹، صص ۸۳-۱۱۰.
- ✓ رهنمای رودپشتی، فریدون، وکیلی فرد، حمیدرضا، لک، فضل الله، محسنی، عبدالرضا، (۱۳۹۴)، سبک حسابرس و قابلیت مقایسه صورت های مالی، حسابداری مدیریت، سال هشتم، شماره ۲۵، صص ۲۹-۴۸.
- ✓ Agus Pramuka. B. Fathan Maula Azizi and Taufik Hidayat. (2016). *The factors that affect earnings response coefficient on miscellaneous industry manufacturing sectors company on the Indonesia stock exchange*, <https://ssrn.com/abstract=2752795>
- ✓ Chen Jun , Wang Dong, Shuo Li & Yu (Tony) Zhang (2016): *Perceived audit quality, state ownership, and stock price delay: evidence from China*, *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, DOI: 10.1080/16081625.2016.1208573
- ✓ De Franco, G., Kothari, S. P., & Verdi, R. (2011). *The benefits of financial statement comparability*. *Journal of Accounting Research*, 49(4), 895-931.
- ✓ De moon. Frank MMay dew and s. e. Nutter, (2016). *The Relationship Between Comparative Accounting and Profit Reaction*. *The Journal of Business* 59, PP.197-216.
- ✓ Gaaya ,Safa, Nadia Lakhall, Faten Lakhall(2017). *Does family ownership reduce corporate tax avoidance? The moderating effect of audit quality*. *Managerial Auditing Journal*. this document contains references to 44 other documents.
- ✓ Hutton, A.P., Marcus, A.J. and Tehranian, H. (2009). "Opaque Financial Reports, R2 , and Crash Risk". *Journal of Financial Economics*, 94: 67-86.
- ✓ Lisic, L., Silveri, S., Song Y., and Wang., K.(2018). *Accounting fraud, auditing, and the role of government sanctions in China*. *Journal of Business Research* : 68,1186-1195.
- ✓ Malek, M, Saidin, S. F. (2014). *Auditor Switching and Investors' Reliance on Earnings: Evidence from Bursa Malaysia*. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 10(7): 777-785
- ✓ Okolie, A. O. (2014). *Audit Quality and Earnings Response Coefficients of Quoted Companies in Nigeria*. *Journal of Applied Finance & Banking*, 4(2), 139-161.
- ✓ Sohn, B.C.(2016). *The effect of accounting comparability on the accrual-based and relearnings management*. *J. Account. Public Policy* (2016), <http://dx.doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2016.06.003>
- ✓ Zhang LiuGivoly D, Hayn C. (2015) *Investigating the relationship between the comparability of financial statements and the company's abnormal returns*. *Accounting and Finance* 51, PP.609-33.
- ✓ Zakaria, N.B., Bin Mohamad, A.M. and Rabiatal Alawiyah, Z. (2013). *Defaukt risk and the earnings response coefficient. Evidence from malaysia*. *journal of basic and applied scientific research*, 3(6): 535-545.